

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Bankų apklausos apžvalga

2023 m. III ketvirtis

APKLAUSOS TIKSLAI, SUDARYMO METODAI IR PRINCIPAI

Atliekant Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausą, siekiama gauti informacijos apie bankų skolinimo veiklą: taikomus kreditavimo standartus, paskolų namų ūkiams ir įmonėms sąlygas, jų kaitos veiksnius, paskolų paklausą, bankų lūkesčius dėl tolesnės kreditavimo raidos ir kt.

Apklausos respondentai – vadovaujamas pareigas paskolų teikimo padaliniuose einantys bankų darbuotojai. Rengiant šią apžvalgą, naudoti apibendrinti duomenys, gauti Lietuvos bankui atlikus 6 komercinių bankų¹ ir 4 užsienio bankų filialų² (toliau – bankai) apklausą. Jų buvo prašoma atsakyti, kaip per ketvirtį pasikeitė bankų skolinimo veikla, kokie buvo bankų atstovų lūkesčiai dėl kreditavimo standartų ir paskolų paklausos kitimo per artimiausius tris mėnesius. Apklausą atlikta 2023 m. rugsėjo–spalio mėn.

Apklausos rezultatų apžvalgoje pateikiama apibendrinta respondentų nuomonė ir ji nebūtinai parodo oficialią bankų, taip pat ir Lietuvos banko ar jo tarnautojų poziciją bei vertinimus. Apibendrinant nuomonę ir skaičiuojant vieną ar kitą atsakymą pasirinkusių bankų dalį, bankų atsakymai traktuojami vienodai, nepriklausomai nuo jų užimamos rinkos dalies.

Paveiksluose pateikiamas rodiklis „procentų skirtumas“ yra apibrėžiamas kaip bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos švelninami, dalies (procentais) ir bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos griežtinami, dalies (procentais) skirtumas. Vertinant paklausą, procentų skirtumas reiškia bankų, atsakiusių, kad paklausa augs, dalies ir bankų, atsakiusių, kad paklausa mažės, dalies skirtumą.

Nuo 2015 m. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausos rezultatai įtraukiami ir į euro zonos bankų apklausos, kurią viešai skelbia Europos Centrinis Bankas (ECB), rezultatus. Šioje ir ECB skelbiamoje apžvalgoje esantys rezultatai gali nesutapti, nes, atsižvelgiant į esamą praktiką, ECB yra pateikiami ne visų apklausoje dalyvavusių, o keturių didžiausių rinkos dalį pagal turimą turtą užimančių bankų apibendrinti apklausos rezultatai. Euro zonos bankų apklausos apžvalgą galima rasti [ECB interneto svetainėje](#).

¹ „Swedbank“, AB, AB SEB bankas, AB Šiaulių bankas, Revolut Bank, UAB, UAB Medicinos bankas ir PayRay Bank, UAB.

² Luminor Bank AS Lietuvos skyrius, OP Corporate Bank plc Lietuvos filialas, Akciju sabiedriba „Citadele banka“ Lietuvos filialas ir BIGBANK AS filialas.

APKLAUSOS REZULTATŲ SANTRAUKA

Apklausoje rezultatai rodo, kad 2023 m. trečiąjį ketvirtį bankai iš esmės nekeitė skolinimo standartų ir sąlygų, tačiau standartų griežtėjimo dinamika nuo 2022 m. pradžios rodo, kad jie tebėra sugriežtėję. Agreguotu lygmeniu jau ketvirtą ketvirtį iš eilės dar šiek tiek mažėjo naujų paskolų įmonėms ir būstui įsigyti paklausa, o vartojimo ir kitų paskolų – toliau truputį didėjo. Ateityje dauguma bankų numato, kad naujų paskolų paklausa turėtų iš esmės nekisti, nors paskolų įmonėms segmente dar tikimasi nedidelio mažėjimo. Bankai ir toliau nurodė, kad skolinimą daugiausia riboja viešbučių ir restoranų, statybos ir nekilnojamojo turto (NT) sektoriams, o prasčiausiai įvertino namų ūkių ir apdirbamosios gamybos sektorių finansinės būklės perspektyvą. Išaugusios pagrindinės palūkanų normos, bankų vertinimu, per pastarąjį ketvirtį lėmė didesnės kredito rizikos paskolų ir paskolų restruktūrizavimo atvejų augimą. Lūkesčiai dėl gyvenamojo NT iš esmės nekito, o dėl komercinio NT – tapo prastesni. Nedidelio NT kainų sumažėjimo per artimiausius metus tikisi dauguma apklausoje dalyvavusių bankų. Be to, gyvenamojo NT segmente, kaip ir ankstesnį ketvirtį, visi bankai, o komercinio NT segmente – šiek tiek mažiau nei pusė bankų išvelgė disbalansų, abiejuose segmentuose daugiausia dėl kainų pervertinimo ir pasiūlos.

APKLAUSOS REZULTATŲ APŽVALGA

2023 m. trečiąjį ketvirtį skolinimo standartai³ ir paskolų sąlygos⁴ iš esmės nekito, tačiau standartai tebėra sugriežtėję, palyginti su 2021 m. fiksuotu lygiu. Bankų vertinimas agreguotu lygmeniu rodo, kad skolinimo įmonėms ir būstui įsigyti standartai pastarąjį ketvirtį iš esmės nesikeitė (žr. 1 ir 7 pav.). Kita vertus, nuo 2022 m. pradžios prasidėjusio standartų griežtinimo dinamika rodo, kad jie dar nėra sugrįžę į 2021 m. lygį. Pažymėtina, kad pastaruosius kelis ketvirčius skolinimo būstui įsigyti standartus teigiamai pradeda veikti konkurencinis spaudimas. Vartojimo ir kitų paskolų segmente standartai ir toliau griežtėjo, tačiau pastaruosius kelis ketvirčius taip teigia tik pavieniai bankai, o pagrindinė to priežastis ir toliau buvo rizikos vertinimas. Ketinančiųjų 2023 m. ketvirtąjį ketvirtį griežtinti paskolų įmonėms standartus nebuvo, šiame segmente netgi tikimasi nedidelio standartų švelnėjimo, būsto paskoloms bankų vertinimas išsiskyrė – po vieną banką nurodė standartų griežtinimą ir švelninimą, o vartojimo ir kitoms paskoloms – griežtinimą, tačiau, kaip ir ankstesnį ketvirtį, dauguma nurodė, kad skolinimo standartai artimiausią ketvirtį nesikeis (žr. 5 ir 11 pav.). Būsto, vartojimo ir kitų paskolų sąlygos per ketvirtį iš esmės nepakito, o vienas bankas nurodė šiek tiek griežtines paskolų įmonėms sąlygas (žr. 2 ir 8 pav.). Skirtingai nei skolinimo standartai, sąlygos nuo rusijos karo prieš Ukrainą pradžios tebebuvo gana stabilios – nedidelio griežtėjimo atvejai buvo fiksuoti tik kai kuriais ketvirčiais paskolų įmonėms ir būstui įsigyti segmentuose.

Bendros tendencijos rodo, kad ketvirtą ketvirtį iš eilės dar šiek tiek mažėjo naujų paskolų ne finansų įmonėms ir būstui įsigyti paklausa, o vartojimo ir kitų paskolų – toliau truputį didėjo.

2023 m. trečiąjį ketvirtį paskolų įmonėms ir būstui įsigyti paklausa mažėjimą įvardijo atitinkamai 22 ir 43 proc. apklausoje dalyvavusių ir šias paskolas teikiančių bankų, o tam didžiausią įtaką darė aukštas palūkanų normų lygis (žr. 4 ir 10 pav.). Būsto paskolų paklausą taip pat neigiamai veikė prasčiau vertinamos būsto rinkos perspektyvos ir gyventojų lūkesčiai. Pažymėtina, kad paskolų įmonėms ir būstui įsigyti paklausa mažėjo jau ketvirtą ketvirtį iš eilės, tačiau tiek įmonių, tiek būsto paskolų segmente buvo ir po vieną banką, nurodžiusį paklausos augimą. Vartojimo ir kitų paskolų paklausos augimą nurodė ketvirtadalis apklausoje dalyvavusių ir šias paskolas teikiančių bankų, tačiau atsirado vienas bankas, įvardijęs ir paklausos mažėjimą. Šių paskolų paklausai teigiamą įtaką darė palankesnė skolinimosi kaina ir aktyvi atskirų bankų rinkodara mažesnių paskolų atžvilgiu, o suprastėję gyventojų lūkesčiai šių paskolų paklausą veikė neigiamai. Per artimiausią ketvirtį tikimasi, kad naujų paskolų ne finansų įmonėms paklausa dar truputį mažės, o namų ūkiams – iš esmės nesikeis (žr. 6 ir 12 pav.).

³ Vidaus taisyklės ar kriterijai, kuriais bankai vadovaujasi priimdami sprendimą suteikti paskolą. Kredito standartai apima reikalaujamas paskolos ir skolininko charakteristikas, kad paskolos prašymas būtų patvirtintas.

⁴ Paskolų sąlygos, kuriomis bankas yra linkęs suteikti paskolą, t. y. palūkanų norma, paskolos dydis, paskolos terminas ir pan.

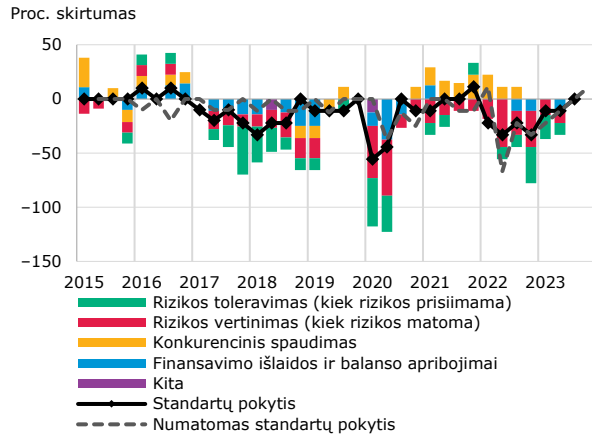
Statybos ir apdirbamosios gamybos įmonių finansinę būklę bankai įvertino prasčiausiai, o blogėjančią finansinės būklės raidą dauguma bankų numatė apdirbamosios gamybos įmonių ir namų ūkių. 2023 m. trečiąjį ketvirtį trečdalis respondentų statybos įmonių finansinę padėtį vertino kaip blogą, o penktadalis taip teigė apie apdirbamosios gamybos įmones (žr. 13 pav.). Kitų sektorių finansinė padėtis daugiausia įvertinta vidutiniškai arba gerai, iš jų palankiausiai įvertintos miškininkystės ir prekybos įmonės – daugiau nei pusė bankų teigė, kad jų finansinė padėtis yra gera arba labai gera. Panašus sektorių vertinimas buvo fiksuotas ir ankstesnį ketvirtį. Kita vertus, finansinės būklės perspektyva prasčiausiai įvertinta apdirbamosios gamybos įmonių ir namų ūkių – daugiau nei pusė bankų nurodė blogėjančią šių sektorių finansinės būklės raidą (žr. 14 pav.). Taip pat 44 proc. respondentų blogėjančią finansinės būklės perspektyvą įvertino NT, statybos ir transporto sektorių. Palyginti su ankstesniu ketvirčiu, šiek tiek suprastėjo namų ūkių vertinimas, o NT ir apdirbamosios gamybos sektoriai buvo įvertinti šiek tiek palankiau. Kaip ir ankstesnį ketvirtį, bankai dažniau nurodė, kad artimiausiu metu mažės jų konkurencija dėl skolinimo (bankai, tikėtina, mažiau jas kredituos) NT, statybos, transporto bei viešbučių ir restoranų veikloms (žr. 16 pav.), nors konkurencija dėl skolinimo šiems sektoriams mažėjo ir ankstesnį ketvirtį (žr. 15 pav.).

Viešbučių ir restoranų, statybos ir NT sektoriams bankai ir toliau nurodė daugiausia riboję skolinimą, o išaugusios pagrindinės palūkanų normos, bankų vertinimu, lėmė didesnę kredito riziką ir daugiau paskolų restruktūrizavimo atvejų. Daugiau nei pusė respondentų nurodė riboję paskolų teikimą viešbučių ir restoranų įmonėms, o trečdalis taip teigė apie statybos ir NT sektorius (žr. 17 pav.). Nuo pandemijos labiausiai nukentėjusiam viešbučių ir restoranų sektoriui skolinimą ribojusių bankų dalis per ketvirtį padidėjo, nors ankstesnį ketvirtį ši dalis buvo sumažėjusi. Be to, pavieniai bankai nurodė riboję skolinimą transporto ir namų ūkių sektoriams. Pagrindinė ribojimo priežastis ir toliau buvo bendra ekonominė situacija (taip teigė daugiau nei pusė respondentų), nors keli bankai nurodė skolininkų finansinę būklę ir siekį perskirstyti paskolų portfelį (žr. 18 pav.). Atmetamų paskolų paraiškų dalies didėjimą nurodė po vieną banką visuose paskolų segmentuose, tačiau daugumą teigė, kad ši dalis beveik nekito (žr. 3 ir 9 pav.). Prastėjanti ekonominė raida ir tebedidėjanti skolinimo kaina prisidėjo prie turimų finansinių įsipareigojimų naštos augimo. Apie pusė apklausoje dalyvavusių bankų vertino, kad dėl kylančių pagrindinių palūkanų normų padaugėjo didesnės kredito rizikos paskolų ne finansų įmonių ir vartojimo bei kitų paskolų portfelyje, o keli bankai taip teigė apie būsto paskolas (žr. 19 pav.). Kaip palūkanų normų augimo pasekmė, taip pat dažniau buvo įvardijamas didesnis paskolų restruktūrizavimo atvejų skaičius.

Bankų lūkesčiai dėl gyvenamojo NT kainų reikšmingai nekito, tačiau dėl komercinio NT suprastėjo: dauguma tikisi, kad gyvenamojo ir komercinio NT kainos nedaug mažės, ir toliau visi išvelgė disbalansų gyvenamojo NT rinkoje, o šiek tiek mažiau nei pusė taip teigė apie komercinį NT. Gyvenamojo NT kainų augimo lūkesčiai, kalbant apie artimiausius metus, tebėra suprastėję – vos mažiau nei pusė bankų tikėjosi iki 5 proc. siekiančio senos statybos būstų kainų mažėjimo, o trečdalis teigė, kad jos galėtų mažėti iki 10 proc. (žr. 20 pav.). Panašių tendencijų tikimasi ir naujos statybos būstų segmente: daugiau nei pusė bankų tikisi kainų mažėjimo iki 5, o vienas bankas nurodė galimą kainų susitraukimą iki 10 proc. Kaip ir anksčiau, visi apklausoje dalyvavę bankai teigė būsto rinkoje išvelgiantys disbalansų, daugiausia dėl per didelių kainų, apie pusė teigė taip pat pastebintys pasiūlos, o keletas – paklausos disbalansų (žr. 21 ir 22 pav.). Dėl komercinio NT kainų lūkesčiai dar labiau suprastėjo – dauguma bankų nurodė, kad komercinio NT kainos mažės iki 5, o vienas – daugiau nei 10 proc. Disbalansų šioje rinkoje išvelgė šiek tiek mažiau nei pusė respondentų – daugiausia dėl per didelių kainų ir pasiūlos disbalansų.

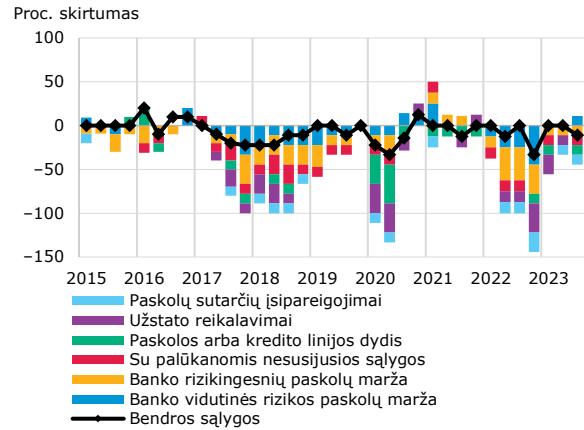
SKOLINIMAS ĮMONĖMS

1 pav. Įmonėms taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

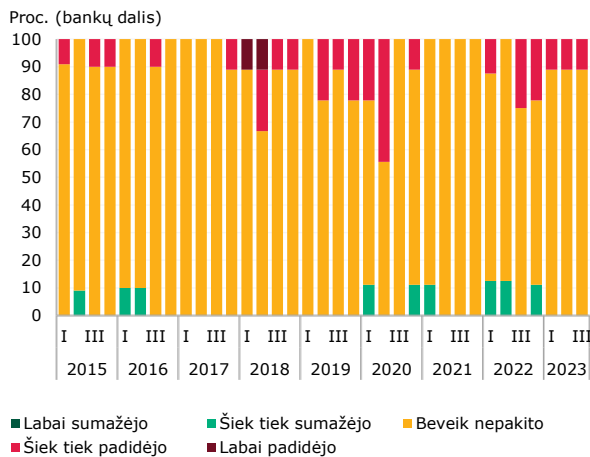
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

2 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo įmonėms sąlygos?

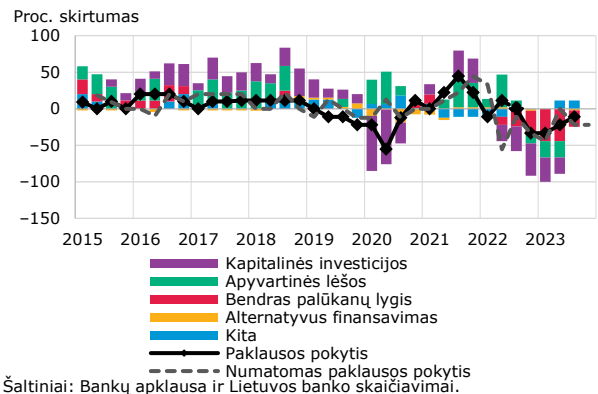
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

3 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito įmonių pateiktų ir atmestų naujų paskolų paraiškų dalis?

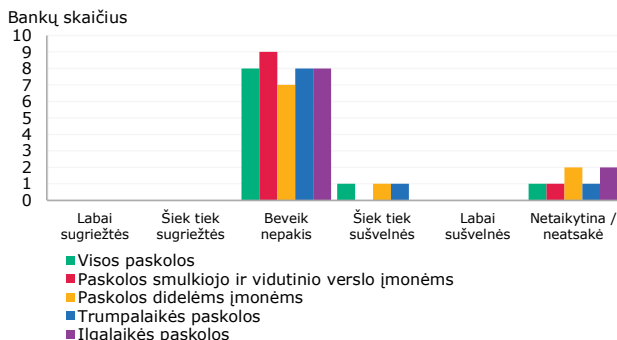
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

4 pav. Paskolų įmonėms paklausos pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas paklausos pokytis per kitą ketvirtį

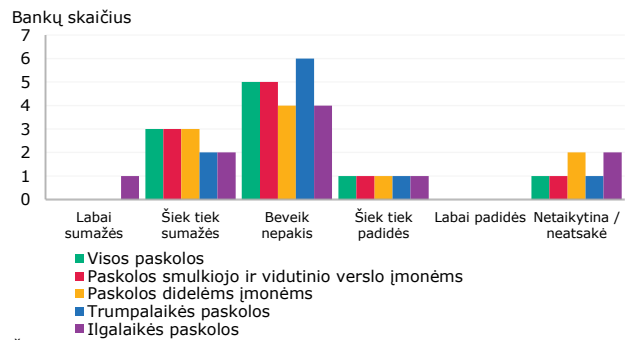
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro vidaus finansavimas, paskolų iš kitų bankų, paskolų iš nebankinių institucijų, obligacijų ir akcijų išleidimo kategorijų aritmetinis vidurkis. „Kita“ sudaro susiliejimų (išsigijimų) ir restruktūrizacijos bei skolos refinansavimo kategorijų ir kitų priešasčių aritmetiniai vidurkiai. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

5 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis Jūsų banko taikomi paskolų įmonėms standartai?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas netaikia to segmento paskolų.

6 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų ir kredito linijų įmonėms paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

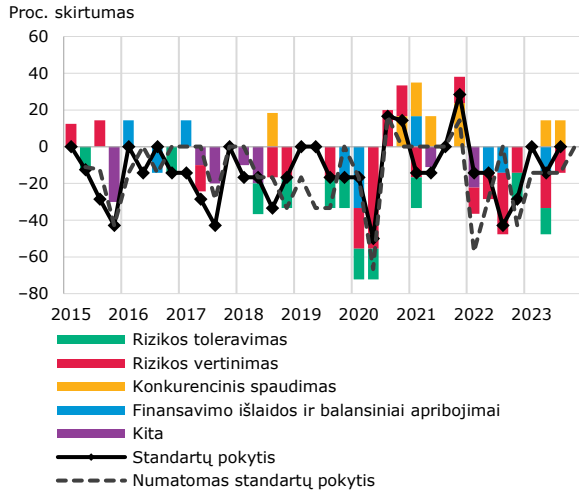

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas netaikia to segmento paskolų.

SKOLINIMAS NAMŲ ŪKIAMS

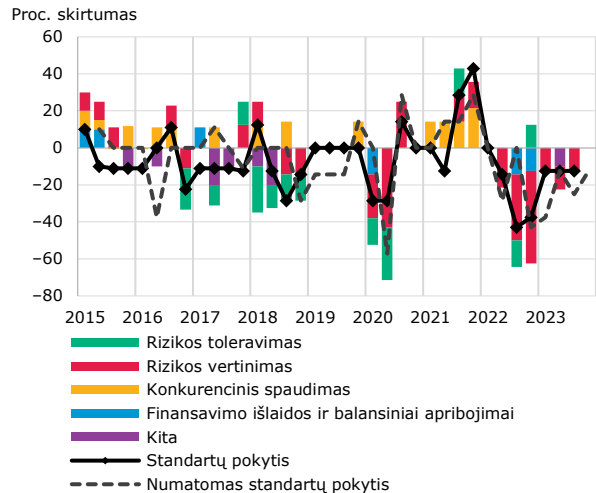
7 pav. Bankų namų ūkiams taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

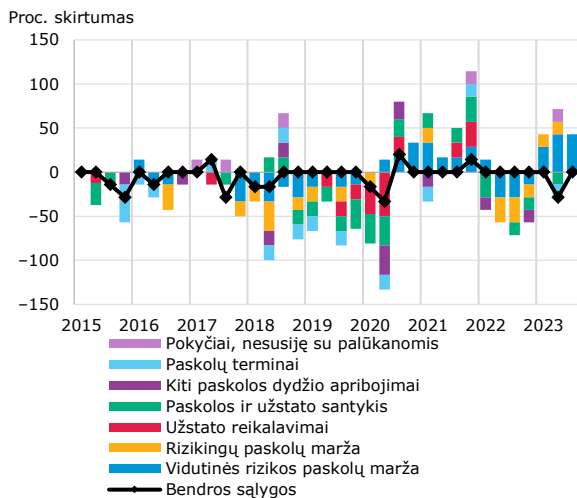
b) Vartojimo ir kitos paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

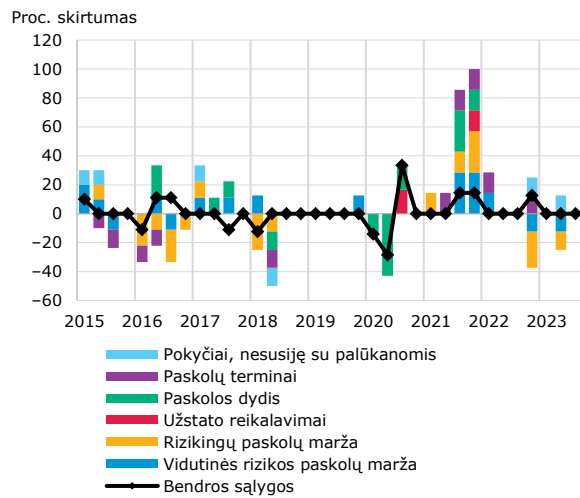
8 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo namų ūkiams sąlygos?

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

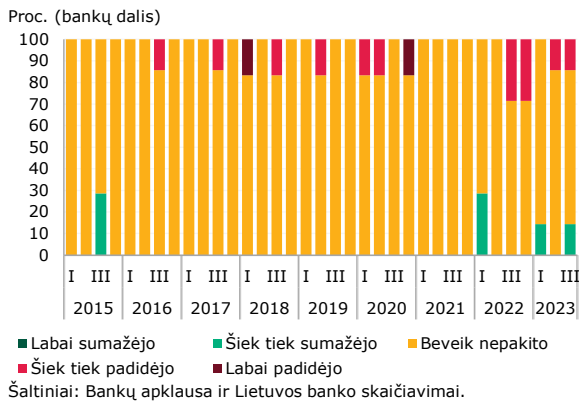
b) Vartojimo ir kitos paskolos

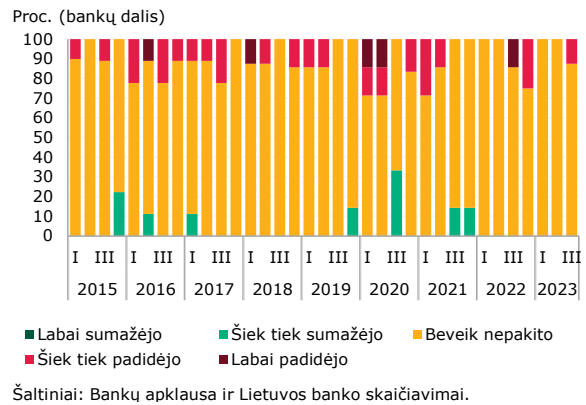
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

9 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito namų ūkių pateiktų ir atmestų naujų paskolų paraiškų dalis?

a) Būsto paskolos

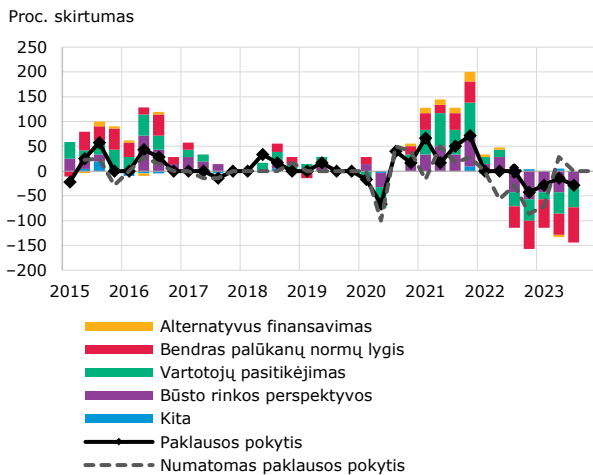

b) Vartojimo ir kitos paskolos

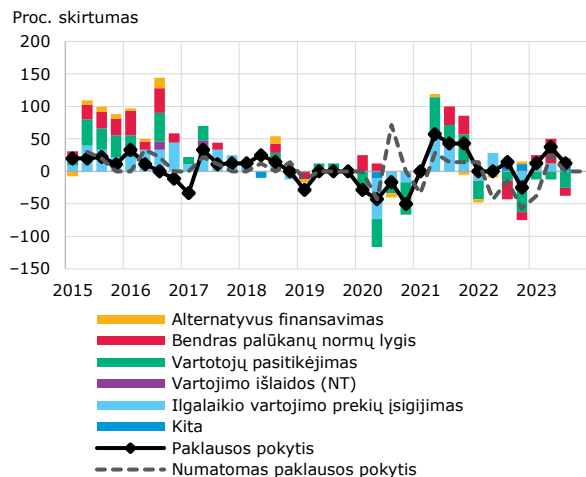
10 pav. Paskolų namų ūkiams paklausos pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas paklausos pokytis per kitą ketvirtį

a) Būsto paskolos

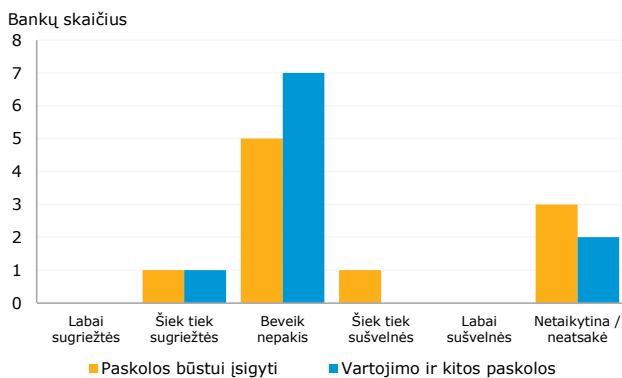
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
 Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro namų ūkių santaupų, paskolų iš kitų bankų ir kitų finansavimo šaltinių kategorijų aritmetinis vidurkis. „Kita“ sudaro reguliacinio ir fiskalinio paskolų būstui įsigyti rinkos režimo, skolos refinansavimo kategorijų ir kitų priešasčių aritmetinis vidurkis. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

b) Vartojimo ir kitos paskolos

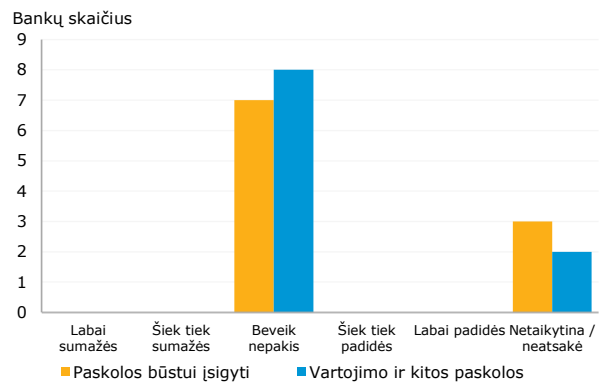

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
 Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro namų ūkių santaupų, paskolų iš kitų bankų ir kitų finansavimo šaltinių kategorijų aritmetinis vidurkis. Vartojimo išlaidos (NT) – tai vartojimo išlaidos, finansuotos iš paskolos su įkeičiamu NT. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

11 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų namų ūkiams standartai?

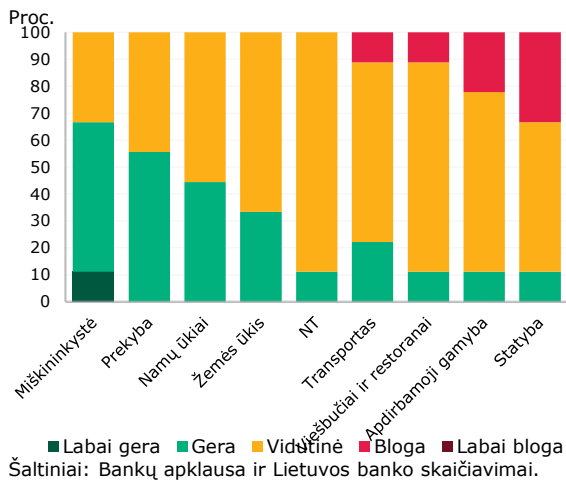

12 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų namų ūkiams paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

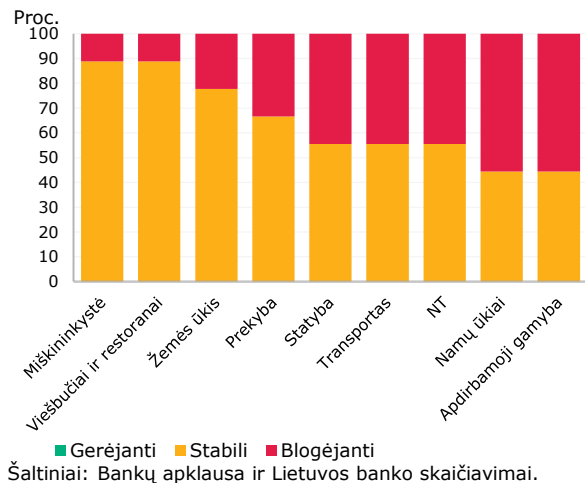

SKOLININKŲ BŪKLĖS VERTINIMAS

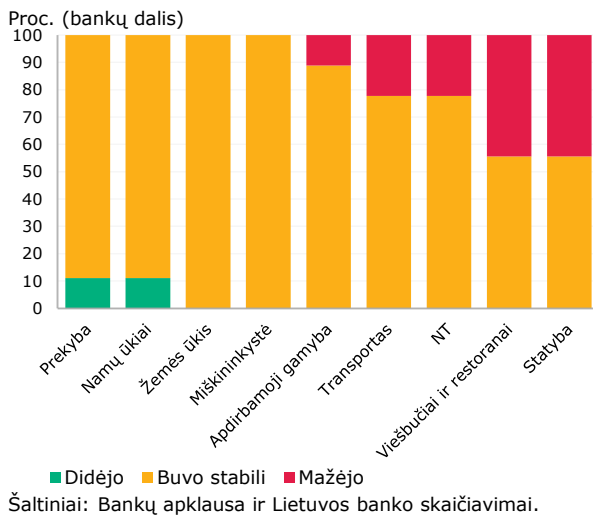
13 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinę būklę?

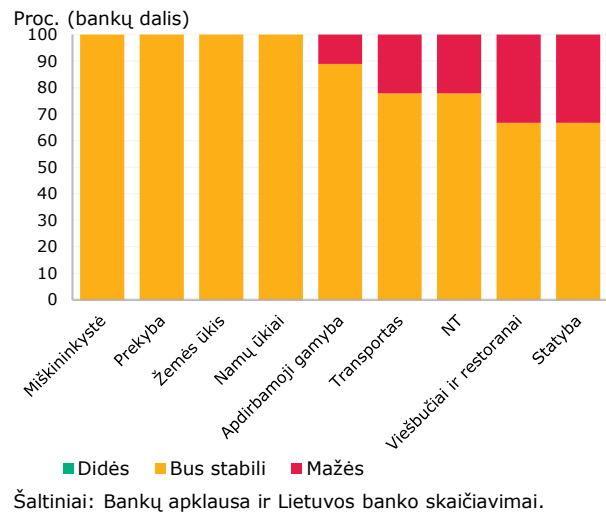
14 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinės būklės raidą?

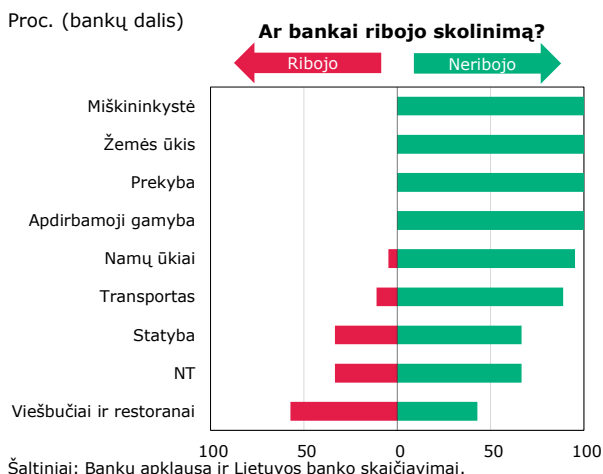
15 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

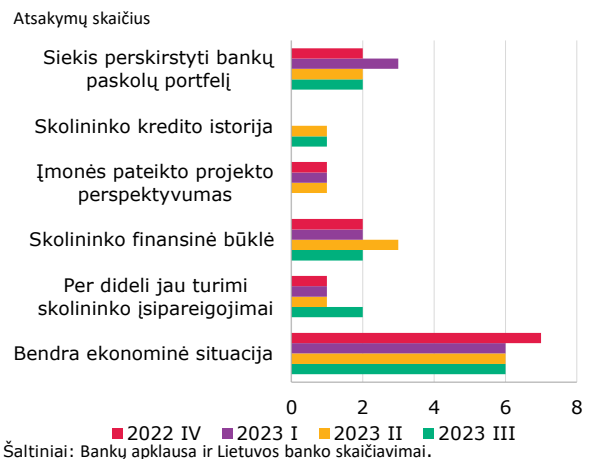
16 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

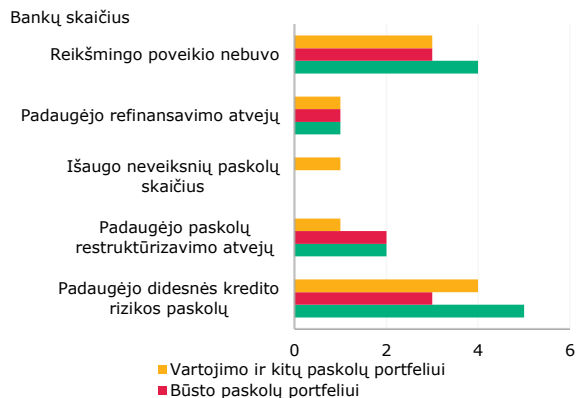
17 pav. Ar Jūsų bankas pastarąjį ketvirtį riboja paskolų kurios nors ekonominės veiklos įmonėms ar namų ūkiams teikimą?

18 pav. Jeigu Jūsų bankas riboja paskolų teikimą, kokios priežastys paskatino tai daryti?

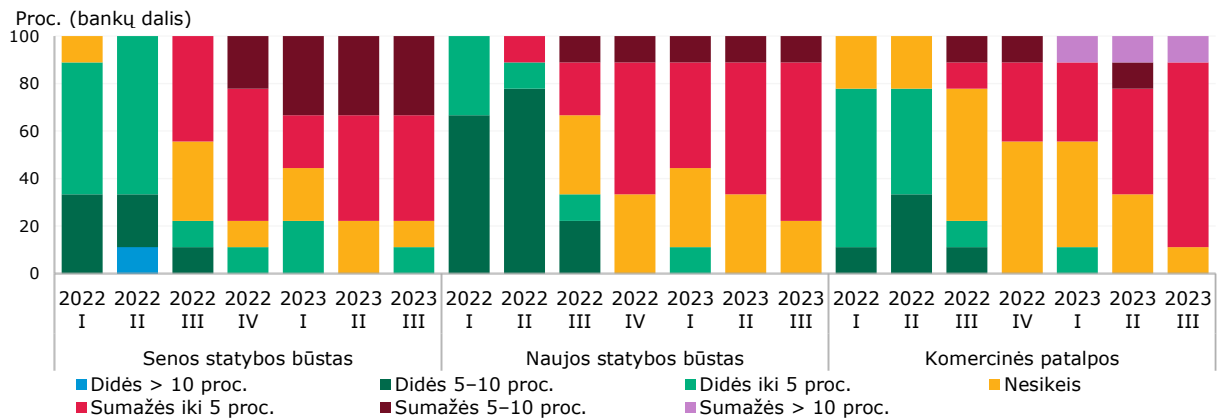
19 pav. Kokį poveikį Jūsų banko suteiktų paskolų portfeliams turėjo ECB pagrindinių palūkanų normų didinimas per praėjusius 3 mėn.?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

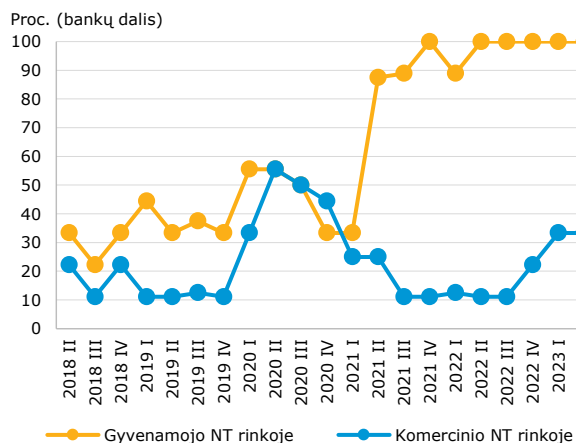
NEKILNOJAMOJO TURTO RINKOS RAIDA

20 pav. Kaip per artimiausius metus pasikeis NT kainos?

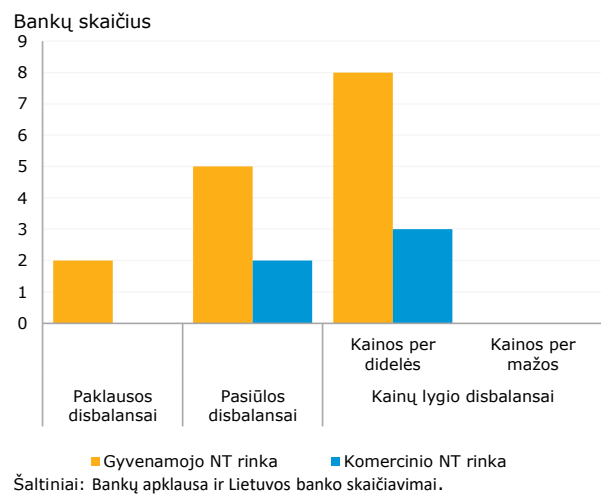
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

21 pav. Ar šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: bankų, išvelgiančių disbalansus NT rinkoje, dalis.

22 pav. Jei šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje, ar tai yra paklausos, ar pasiūlos disbalansai?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.